

กระบวนการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์บนฐานพุทธธรรมของ
ประชาชนกรณีศึกษาหมู่บ้านสำโรงระวี ตำบลศรีแก้ว อำเภอศรีรัตนะ
จังหวัดศรีสะเกษ

Peace Creation Harmony and Reconciliation on the basis Buddhism Case
Study Samrongrawi village Srikaew Sub-District Siratana District,
Srisaket Province

พระครูใบฎีกาพิจิตร ธมฺมวิจิตรโต (ยอยอด)

Phrakhrubideeka Pijit Dhammavjitto (yoyot)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: sdamnoen@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง "สันติภาพกระบวนการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์บนฐานพุทธธรรมกรณีศึกษาหมู่บ้านสำโรงระวี ตำบลศรีแก้วอำเภอศรีรัตนะจังหวัด ศรีสะเกษ" มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษากระบวนการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมในภาพรวมว่า เป็นมาอย่างไร แนวคิดการนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในสังคม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความขัดแย้งแบ่งได้เป็น 4 ดังนี้ ยุคแรกเริ่ม เป็นยุคระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ยุควางรากฐาน เป็นยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุคตกผลึกความคิดและเริ่มปรับกระบวนการทัศน์ เป็นยุคหลังสงครามเย็น และยุคปรับกระบวนการทัศน์ เป็นยุคที่มีความต่อเนื่องจากยุคที่สาม เกี่ยวกับสันติภาพแบ่ง 3 ระยะ 1) การศึกษาสันติภาพเชิงลบ เน้นการศึกษาสงครามและความเกี่ยวเนื่องของสงคราม 2) สันติภาพถูกนำมารวมไว้กับการพัฒนา 3) ยุคการให้ความสำคัญกับการลดกำลังอาวุธ การร่วมกันสร้างสันติวัฒนธรรมมีความยุติธรรมเป็นฐาน เพื่อนำพามนุษย์ไปสู่สังคมที่มีความสันติสุข และสร้างสันติวัฒนธรรมต่อเนื่องกันไป ด้วยหลักมนุษยธรรมสากล แนวทางการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์บนฐานพุทธธรรม มีหลักธรรมอย่างน้อยสามหมวดเป็นฐาน คือหลักสังคหวัตถุ 4 และหลักสาราณียธรรม 6 และหลักศีล 5

คำสำคัญ : กระบวนการสร้างความปรองดอง; สมานฉันท์; พุทธธรรม

ABSTRACTS

The purpose of This Article that "Peace: Creation harmony and reconciliation on the basis Buddhism Case Study Samrongrawi village Srikaew canton Siratana district Srisaket Province" of is to study The conflict in society And Concept in Buddhist doctrine applied to build reconciliation in society The study concluded that The conflict can be divided into the following four Early a period during World War 1 and World War 2 The foundation and basis is the period after World War 2 Crystallize the idea and began paradigm. a post-Cold War era And adjust the paradigm is a continuation of the third period. Peace breaks about one third term) negative peace education. The study focused on the war and the dismemberment of the war 2) Peace is integrated into the development. 3) to give priority to the reduction of armed forces. To jointly build a culture of peace Justice is the base To bring people to a peaceful society. And continuing to build a culture of peace. With international humanitarian Guidelines for creating harmony and reconciliation on the basis of morality second principle is primarily used as a base the four Sangahavattu Saraniyadhamma viand the Five Precepts.

Keywords: Peace Creation Harmony; Reconciliation; Buddhism

บทนำ

ลักษณะสังคมชนบทของไทยสมัยโบราณหรือย้อนไปเมื่อ 50 กว่าปีก่อนเรียกว่าสังคมแบบชาวบ้าน จัดว่ามีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นโครงสร้างหลักทั้งหมดมีผลมาจากพฤติกรรมทั้งทางขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ประชากรมีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิอยู่กันตามธรรมชาติ ไม่หนาแน่นมีการแข่งขันกัน น้อยสภาพการครองชีพส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพทางการเกษตร มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นเป็นหน่วยที่สำคัญทางเศรษฐกิจช่วยกันทำงานทำเครื่องมือเครื่องใช้ทอผ้าเอง ทำอาหารเอง เป็นสังคมและชุมชนตั้งอยู่นอกเมือง เป็นหมู่บ้าน ตำบล กระจายอยู่ห่างกัน ไม่หนาแน่น มีวัด และศาสนสถาน เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมศาสนา สมัยก่อนวัดเป็นแหล่งความรู้ อบรมบ่มนิสัย ปัจจุบันวัดยังมีความสำคัญอยู่ไม่น้อย ผู้คนส่วนใหญ่ยึดมั่นอยู่กับขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงง่ายๆ มีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย มีค่านิยมในเรื่องคุณงามความดีในทางศาสนา เป็นตัวควบคุมความประพฤติทางสังคมเมื่อระบบสังคมเปลี่ยนไป พร้อมกับระบบการเมืองที่เรียกว่าประชาธิปไตยเข้ามาแทนที่ ทุกอย่างมีการเลือกตั้ง การแข่งขันกันเชิงความคิดและนโยบาย มีการให้ร้ายป้ายสี เพื่อให้ตนได้รับชัยชนะ การมีกิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกันอยู่ตลอดเวลาเป็นธรรมชาติของมนุษย์ “ที่เป็นสัตว์สังคม” (เบรนต์ฮาร์เนลสัน, 2548) ใช้กฎหมายและระเบียบประเพณีและ “สมมติบทบาทที่เหมาะสมให้แก่บุคคลต่างๆ ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี มีสิทธิ์และมีเกียรติแต่สังคมในโลกปัจจุบัน” (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, 2544) สังคมที่มีสันติภาพเป็นสังคมในอุดมคติ เพราะปราศจากการล่วงเกินกันและกัน เป็นสังคมแห่งความไฝ่ฝัน มหาบุรุษผู้ยิ่งใหญ่กล่าวว่า “มหาตมคานธี มาร์ติน ลูเทอร์คิง จูเนียร์ เนลสัน แมนเดลา ชาวหระลาลเนห์รู หลายคนสุดท้ายก็ได้เป็นผู้นำของชนชาติตนเอง และอีกหลายคนต้องเสียชีวิต ความขัดแย้งเกิดจากผลประโยชน์และลดลงเพราะการประสานผลประโยชน์ที่สิ่งตัวนักต่อสู้เหล่านี้มีจุดจบของตนเองไม่สวยงาม แต่ผลงานเป็นคุณูปการต่อส่วนรวมเสมอ นักต่อต้านสงครามมักจะเกิดความหายนะกับชีวิตและถูกมรณสมชีวิตอย่างน่าอนาถ แต่สุดท้ายสิ่งที่เขาเหล่านั้นแลกมาด้วยชีวิตและจิตวิญญาณ ผลประโยชน์ในทางตรงข้ามจะตกทอดสู่ลูกหลานเสมอ

การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน เห็นได้ชัดคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิตและการบริโภค อันมีอิทธิพลมาจากระบบและโครงสร้างอำนาจรัฐ ที่มีพัฒนาการเกี่ยวกับระบบการปกครองที่เรียกว่าระบบประชาธิปไตย หมู่บ้านที่เป็นชุมชนมีครัวเรือนกว่า 400 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมดบ้านกว่า 1500 คน เกิดความขัดแย้งและแตกความสามัคคีจากสาเหตุหลัก คือ “การเมืองท้องถิ่น ระบบเศรษฐกิจและสังคม” ศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของประชากรส่วนใหญ่กลับไม่อาจช่วยเหลือเป็นตัวกลางในการสร้างความสามัคคีปรองดองได้เพราะถูกมองว่าผู้นำของวัดหรือเจ้าอาวาสอยู่คนละฟากฝั่ง ไม่อาจเป็นแกนกลางเชื่อมความสามัคคีปรองดองในชุมชนได้” ปรากฏการณ์นี้ส่งผลให้เกิดข้อคำถามในสังคมชุมชนว่า วัดพระสงฆ์ พุทธศาสนาที่เปี่ยมด้วยหลักธรรมคำสอนจนเป็นศาสนาประจำของสังคมไทยนั้น จะไม่อาจต้านกระแสแห่งความแตกแยกได้จริงหรือ สังคมต้องแตกแยกจนเกิดการ

เผชิญหน้าไม่เว้นแม้คนที่เป็นครีษณูติหรือ ศาสนาพุทธจะไม่มีควมหมายในสังคมและชุมชนจริงหรือ วัดถูกทอดทิ้ง ผู้เข้าวัดคือคนเฒ่าคนแก่ที่มีอายุมากเท่านั้นหรือ คำถามเหล่านี้เกิดขึ้นในกลุ่มคนที่รักสงบและต่อต้านความรุนแรงทุกรูปแบบ จะใช้หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือได้อย่างไร

ความขัดแย้ง: ปรัชญาการศึกษาบริบททางสังคมและแนวทางการสร้างสันติภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งในปัจจุบันประเด็นความขัดแย้งส่วนมาก ความขัดแย้งอาจเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติงานในองค์การ ควรจะมีการบริหารความขัดแย้งให้เกิดผลดีที่สุด ความขัดแย้งอาจจะมีประโยชน์หรืออาจมีโทษขึ้นอยู่กับวิธีการบริหารในองค์การที่ดีที่สุดจะมีความขัดแย้งในระดับที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจให้คนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งในองค์การ ความขัดแย้งเป็นของดีเพราะจะช่วยกระตุ้นให้คนพยายามหาทางแก้ปัญหา (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2540) ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของชีวิตและของสังคมในความขัดแย้งนั้น ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายถูกหรือผิดโดยสมบูรณ์จะระงับไปได้ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไข มิใช่ ปล่อยให้เป็นการระงับของใคร เพราะทุกคนมีความเป็นมนุษย์ที่ต่างก็มีจิตใจที่ไฝ่ดีงามเหมือนกันแต่เพราะถูกศัตรูของมนุษย์ที่ต้องกำจัดมิใช่ตัวบุคคล หรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากแต่คือความเลวร้ายภายใน โดยวิธีการที่ต้องสอดคล้องกับเป้าหมายด้วยการใช้อำนาจที่มิต้องใช้อาวุธแต่การสร้างการยอมรับให้เกิดการยินยอมเชื่อฟัง เพราะตลอดประวัติศาสตร์โลกปรากฏว่าเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น มนุษย์มักจะหาทางออกจากวังวนของความขัดแย้งด้วยการใช้ความรุนแรง “การเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงถือเป็นความล้มเหลว การใช้ความรุนแรงแต่ละครั้งถือว่าเป็นอนุสาวรีย์ความล้มเหลวของมนุษย์” (โยฮัน กัลตุง, 2550)

ยุคที่หนึ่ง: ยุคแรกเริ่ม (คริสต์ศักราช 1918–1945) เป็นยุคระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เน้นแนวคิดในเรื่องรัฐศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มีการก่อตั้ง League of nation มองเห็นความขัดแย้งระหว่างรัฐ ซึ่งอาจจะนำไปสู่สงคราม เกิดแนวคิดหรือแนวปฏิบัติ เช่น คานทิ ในเรื่องสัตยานุเคราะห์ อหิงสา ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่มุ่งหวังเอาชนะ แต่เป็นการค้นหาความจริงมากกว่าหรือแนวคิดของ Quaker/Mennonites ที่มองการสงครามเป็นเรื่องผิดศีลธรรม

ยุคที่สอง: ยุควางรากฐาน (คริสต์ศักราช 1945–1965) เป็นยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้ที่วางรากฐานคือ Galtung โดย เริ่มตั้งสถาบันด้านสันติภาพ (คริสต์ศักราช 1960–1969) ที่ประเทศ Finland, Sweden, Holland และได้สร้างทฤษฎีหรือแนวคิดเรื่องสามเหลี่ยมสันติภาพ ที่ประกอบด้วย ความขัดแย้ง ความรุนแรง และสันติภาพ แนวคิดเรื่องลักษณะความรุนแรง ได้แก่ ความรุนแรงทางตรง หรือทางโครงสร้าง หรือทางวัฒนธรรม

ยุคที่สาม: หรือ ยุคตกผลึกความคิดและเริ่มปรับกระบวนการทัศน์ (คริสต์ศักราช 1965–1985) เป็นยุคหลังสงครามเย็น เรียกว่า "ยุคของการค้นพบ" หรือยอมรับของการเกิดความขัดแย้งแบบต่างๆ และหาทาง

เลือกใหม่ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง แบบสันติหรือไม่ใช้กำลัง (Alternative dispute Resolution) โดย ความขัดแย้งที่ค้นพบ/ยอมรับ ได้แก่

1) ความขัดแย้งที่หยั่งรากลึก (Deep – rooted conflict) ซึ่งสาเหตุของความขัดแย้งมีหลายประเด็น กลุ่มที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งมีหลายลักษณะ เช่น ต่างชาติพันธุ์ ศาสนา หรือวัฒนธรรม หรืออาจเกิดจาก สาเหตุของความขาดแคลน ความยากจน หรือบทบาทภาครัฐทำให้เกิด หรือมีความเชื่อมโยงกับต่างประเทศ

2) ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ (Protracted Social Conflict) โดย Azar ได้อธิบายความขัดแย้งประเภทนี้ว่า เป็นความขัดแย้งที่ไม่สามารถที่จะแยกอย่างเด็ดขาดได้ว่าเป็นความขัดแย้งภายในหรือภายนอก เป็นความขัดแย้งที่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์ ผู้ที่เกี่ยวข้อง (Actors) หรือเป้าหมายได้ และไม่สามารถที่จะระบุจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของความขัดแย้งได้

3) ความขัดแย้งที่ไม่สมมาตร (Asymmetric Conflict) โดย Adam Curl ได้อธิบายความขัดแย้งประเภทนี้ว่า เป็นความขัดแย้งของคู่กรณีที่มีฐานะหรืออำนาจไม่เท่ากัน และในการหาทางออกนั้น จะปรับจากการแก้ปัญหาความขัดแย้งมาเป็นการปรับการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งสู่สันติภาพด้วย

(1) การสร้างสำนึกว่ามีปัญหา

(2) การเผชิญหน้ากับปัญหา แทนการเลี่ยงปัญหาหรือปิดบังปัญหา

(3) การต่อรอง หรือการจัดการกับปัญหา เพื่อหาทางออกสำหรับปัญหา

(4) การพัฒนาสู่สันติภาพ

ยุคที่สี่: ยุคปรับกระบวนทัศน์ (1985 – ปัจจุบัน) เป็นยุคที่มีความต่อเนื่องจากยุคที่สาม โดยศึกษาเรียนรู้ผลจากประยุกต์ใช้แนวทางต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง และได้สรุปประเด็น ดังนี้

1) การยอมรับความขัดแย้งว่ามีหลายระดับ หลายมิติ ตั้งแต่ระดับครอบครัว สังคม ชุมชน ในประเทศ และระหว่างประเทศ

2) การยอมรับวิธีการปรับความขัดแย้งสู่สันติภาพ

3) การขยายสาขาวิชาการจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สู่สาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง

4) การปรับเปลี่ยนแนวคิด

เมื่อไม่อาจจะจับความขัดแย้งได้โดยทางใดทางหนึ่งสิ่งที่ตามมา คือ ความรุนแรงในสังคม เช่น

1) ความรุนแรงทางตรง (Direct violence)

2) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural violence)

3) ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural violence)

ความรุนแรงทั้ง 3 ระดับนี้ หมายถึง "สิ่งที่บั่นทอนมนุษย์มิให้บรรลุถึงศักยภาพของตน ขัดขวางมิให้เขาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อม ส่งผลทางอารมณ์ทำให้ผู้คนเกิดความตื่นตระหนก หวาดกลัวอย่างยืดเยื้อ อาจกลายเป็นปัจจัยทางสังคมที่ทำให้ผู้คนตกอยู่ในบรรยากาศที่กดดัน เหมือนอยู่ภายใต้ทรราช หรือตกอยู่ในความ

ต้นตระหนกอยู่เนื่องนิธย์ หรือถูกกดขี่ และมันอาจจะเป็นการเอาเปรียบชุดรีดในทางเศรษฐกิจก็ได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2550) ประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติ 25 ศตวรรษที่ผ่านมา แนวความคิดเกี่ยวกับสันติภาพถูกแทนด้วยสัญลักษณ์หลายอย่างเช่น ชาวฮิวและชาวคริสต์ศาสนิก ใช้สัญลักษณ์แทนสันติภาพด้วยรูป “พิราบขาวคาบช่อมะกอก” ชาวกรีกใช้สัญลักษณ์แทนสันติภาพด้วย “ช่อมะกอก” และกลุ่มพวกต่อต้านสงครามใช้สัญลักษณ์แทนสันติภาพด้วยภาพ “ปืนไรเฟิลหัก” เอ็มมานูเอลคานท์ "Immanuel Kant" กล่าวว่า “สันติภาพอันสถาพร (Perpetual Peace) เป็นเป้าประสงค์แห่งกฎที่เป็นสากล” (Cosmopolitan intent) โจฮันเกาส์ตุง (Johan Galtung) บิดาของสันติศึกษายุคใหม่ คือ “สันติภาพโดยสันติวิธี” (Peace by Peaceful Means) กับวิเซนเต มาติเนส กูสมัน (Vicent Martinez Guzman) ได้แบ่งขอบเขตการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่หนึ่ง: การศึกษาสันติภาพเชิงลบเป็นการศึกษาสันติภาพในแง่ลบที่เน้นการศึกษาสงครามและความเกี่ยวเนื่องของสงคราม มองมนุษย์เป็น เขา เรา ต้องการขจัดเขาออกจากเรา

ระยะที่สอง: สันติภาพถูกนำมารวมไว้กับการพัฒนา มีการจัดตั้ง สถาบันที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย สันติภาพ ความรุนแรง ความขัดแย้ง และสันติวิธีขึ้นมากมายยุคนี้มักคิดในเรื่องสันติภาพเชิงบวกและการวิเคราะห์ความรุนแรงทางโครงสร้างรวมทั้ง การสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมกัน

ระยะที่สาม: เป็นระยะที่ให้ความสำคัญกับการลดกำลังอาวุธ ความเท่าเทียมกันทางเพศมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นด้านการร่วมมือกันทางสังคม พยายามกดดันให้ประเทศ หรือรัฐ ต่างๆทั่วโลกตระหนักถึงอันตรายของการแข่งขันด้านการสะสมอาวุธและการรณรงค์การลดอาวุธเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างรัฐ โดยเฉพาะอาวุธนิวเคลียร์

ระยะที่สี่: เป็นระยะที่มีแนวคิดการร่วมกันสร้างสันติวัฒนธรรมมีความยุติธรรมเป็นฐาน เพื่อนำพา มนุษย์ไปสู่สังคมที่มีความสันติสุข เพื่อสร้างสันติวัฒนธรรมต่อเนื่องกันไป

ความขัดแย้งที่นำไปสู่กระบวนการสันติภาพนั้น สังคมจะเกิดคำถามในมิตินี้ว่า สันติภาพคืออะไร สังคมที่เรียกได้ว่ามีสันติภาพมีลักษณะอย่างไร มีเริ่มกระบวนการจะยังมีความขัดแย้งอยู่ในสังคมหรือไม่ วิธีที่จะบรรลุ สันติภาพนั้นคืออย่างไร สันติวิธีเป็นสิ่งเดียวหรือคนละสิ่งกันกับสันติภาพสิ่งเหล่านี้ย่อมปรากฏในกระบวนการ และวิธีการ ผู้ที่จะเริ่มกระบวนการเหล่านี้จะต้องมีแผนและกลยุทธ์ เพื่อกำหนดเป้าหมายที่แน่นอนและเด่นชัด และสรุปได้ ดังนี้ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557)

ระดับความขัดแย้ง	สาเหตุ	วิธีการดำเนินการ
1. สะสมความตึงเครียด บ่มเพาะความขัดแย้ง เป้าหมายการดำเนินการ ป้องกันไม่ให้ความตึงเครียดกลายเป็นความขัดแย้ง	ขาดทักษะด้านอาชีพ	หาผู้ให้ความรู้
	ความสัมพันธ์อ่อนแอ	หาผู้เชื่อมความสัมพันธ์
	ความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง	หาผู้ให้บริการ
2. ความขัดแย้งปรากฏเป้าหมายการ	ผลประโยชน์ขัดกัน	ผู้ไกล่เกลี่ยผลประโยชน์

ดำเนินการหาข้อยุติเมื่อความขัดแย้งปรากฏขึ้น	เกิดการช่วงชิงสิทธิ์	ผู้ตัดสินชี้ขาด
	อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน	ผู้เพิ่มเติมต่อแก่ผู้ด้อยโอกาส
	ความสัมพันธ์ไม่ดี	ผู้เยียวยาความสัมพันธ์
3. การช่วงชิงอำนาจเพื่อเอาชนะเป้าหมาย การดำเนินการลดระดับความขัดแย้ง ไม่ให้รุนแรงขึ้น	ขาดการตระหนักถึงภัย อันตราย	หาผู้ตระหนักเห็นภัยอันตราย และสามารถเตือนสังคม
	ขาดกฎกติกา ไร้มี ขอบเขต	หาผู้กำหนดกฎกติกาขอบเขต เพื่อป้องกันอันตราย
	ขาดการคุ้มครอง	หาผู้รักษาสันติภาพให้ความ คุ้มครอง

การสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์บนฐานพุทธธรรม

ศาสนา เป็นสถาบันทางสังคมกำเนิดขึ้นเพื่อความดี ความงามและความสงบสันติสุขเพื่อแก้ไข ปัญหาสังคมมนุษย์ และโลก เพื่อความสุขของสรรพสัตว์ทั้งมวลตามวิถีธรรมของศาสดาแห่งศาสนานั้นๆ ศาสนิกของศาสนาที่เป็นชาวไทยพุทธที่ทุกคนล้วนเกิดบนแผ่นดินนี้ เป็นผลผลิตแห่งแผ่นดินผืนนี้ เมื่อเกิดปัญหา การสร้างความปรองดอง และสมานฉันท์ เป็นภารกิจเพื่อบ้านเมือง กรมการศาสนามีบทบาทรับผิดชอบในการ อุปถัมภ์ ทำนุบำรุง คุ้มครองศาสนา และส่งเสริมกิจการด้านศาสนาทุกศาสนา มีความเชื่อมั่นว่า พลังทาง ศาสนาและหลักธรรมทางศาสนา สามารถแก้ไขปัญหาและวิกฤติของสังคมไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การ สร้างความปลอดภัย สมานฉันท์ ของชนในชาติ หากบรรดาสมาชิกของสังคม หรือ ศาสนิกของศาสนาทุกคน จะน้อมนำหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือมาเป็นหลักชัย เป็นหลักธรรมที่น้อมนำสู่ใจมาประพฤติปฏิบัติ ความ สมานฉันท์ในสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับความสงบสุข ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ปัญหาที่อุบัติขึ้นในสังคมไทย มา จากความแตกต่างทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนาความเหลื่อมล้ำในสังคม ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากร ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาความขัดแย้งทางด้านแรงงาน ปัญหายาเสพติด ความรุนแรงในหมู่วัยรุ่น ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่ทำลายความสามารถและสติปัญญาใน การจัดการเพื่อให้ผู้คนในสังคมยังคงไว้ซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสมานฉันท์ และเกียรติยศ (integrity) ของสังคม (พวงทอง ภวัครพันธุ์ และ สุรัตน์ โหระชัยกุล, 2548)

มนุษย์คืออมวลมิตร หาใช้ศัตรู หาใช้ผู้แปลกหน้า อัตลักษณ์หรือเชื้อชาติ วรรณะ ความเชื่อและ วัฒนธรรมของเพื่อนมนุษย์ถึงแม้ต่างศาสนา ต่างอัตลักษณ์และเผ่าพันธุ์จึงไม่ใช่เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกันในสังคม บทพิสูจน์ที่จะเห็นได้ชัดว่า ผู้ที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน กระจายอยู่ทั่วโลก ทุกทวีป ทุกประเทศ ด้วยความรักและความสงบ ทุกคนพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับวัฒนธรรมจารีตประเพณีของประเทศของ สังคมเจ้าภาพ ที่ตนเองเข้ามาอาศัย ปฏิบัติตัวเองให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีการแบ่งปันความสุขทรัพย์สินเงิน

ทองตามสมควรและตามความต้องการตามกาลเวลา เณรเช่นชาวพุทธ สนับสนุนกิจกรรมของเพื่อนบ้านจะร่วมงานบุญงานกุศลด้วยศรัทธา และด้วยความเต็มใจ ฉะนั้นจึงไม่เป็นที่แปลกใจ หากท่านเห็นศาสนิกต่างศาสนาร่วมทำบุญตักบาตรพระภิกษุสงฆ์ในศาสนาพุทธ ร่วมทอดกฐินผ้าป่าตามวัดต่างๆ ร่วมงานแต่งงานงานบวช งานศพ ของเพื่อนบ้านและมิตรต่างศาสนา นอกจากจะไม่มีบทบัญญัติใดๆ ในพระมหาคัมภีร์ที่ห้ามไม่ให้ร่วมกิจกรรมต่างศาสนาแล้วยังแนะนำ ชี้นำ ให้เคารพในศักดิ์ศรี วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ต่างศาสนา พระศาสดาในศาสนสถาน เป็นอีกหนึ่งในตัวอย่างของการอยู่ร่วมกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ต่างศาสนา การรับประทานอาหารร่วมกัน จากหม้อข้าวเดียวกันย่อมแสดงออก ซึ่งความสัมพันธ์อันดีงามการบริจาคลิขิตเปอร์เซ็นต์ของรายได้หลังจุนเจือครอบครัวเพื่อจรรโลงไว้ซึ่งสังคมเพื่อนมนุษย์เป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีแห่งสันติสุข ชาวพุทธรับอิทธิพลจากหลักคำสอนที่เปิดกว้างเพื่อรับรู้ทุกเรื่องราวของเพื่อนมนุษย์ที่เป็นสัตว์โลก และสามารถรับและปรับตัวเข้าหากันได้ ภายใต้หลักคำสอน ที่ยึดมั่นมาอย่างช้านาน ชาวพุทธมีพื้นฐานแห่งความเอื้อเฟื้อ ไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญ และความเสียหายกับสังคม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันเคารพกันตามสิทธิและศักดิ์ศรีของความเป็นคน ภายใต้หลักคำสอนที่จัดไว้เป็นระดับ คือ ต่ำสุดสำหรับปุถุชน สูงสุดคือระดับอริยชน

หลักพุทธธรรม: กระบวนการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในสังคมและชุมชน

การทำความเข้าใจกระบวนการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์และสันติภาพแบบองค์รวมในสังคมและชุมชนสามารถจำแนกแบบองค์รวมไว้ 3 มิติ ดังนี้

1) มิติความเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องวิถีการดำรงชีวิตอย่างสันติต่อตนเอง มีทั้งมิติด้านร่างกาย ใจ และจิตวิญญาณ โดยการสร้างความปรองดองสมานฉันท์และสันติภาพตามทัศนะแบบองค์รวมภายใต้แนวความคิดที่มีความเชื่อว่ารากเหง้าแห่งความรุนแรงของมนุษย์นั้นมิได้อยู่เพียงความรุนแรงจากการกระทำทางร่างกาย แต่ยังสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางความคิดและวิญญาณของมนุษย์เอง สิ่งที่จะหยุดยั้งและพัฒนาให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์และสร้างสันติภาพได้ คือ ใช้หลักธรรมทางศาสนาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของสังคม

2) มิติทางสังคม เป็นเรื่องวิถีการดำรงชีวิตอย่างสันติต่อผู้อื่นซึ่งประกอบด้วยเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม

3) มิติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวิถีการดำรงชีวิตอย่างสันติต่อธรรมชาติ

หลักพุทธธรรมในการสร้างกระบวนการความปรองดองสมานฉันท์และสันติภาพได้ ดังนี้

1. สังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคีเป็นหลักการสงเคราะห์ ที่ประกอบด้วย

1) ทาน การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

2) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจหรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคีให้เกิดไมตรีและความใคร่နှစ်ถือ ตลอดจนคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดี

3) อัถตถจริยา การประพฤติประโยชน์ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดจนช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในจริยธรรม

4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์ โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดจนการวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี (อภ.อญก. (ไทย) 23/24/267.; ที.ปา. (ไทย) 11/210/170 – 171.; ที.ปา. (ไทย) 11/236/193)

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็น หลักธรรมอันเป็นเครื่องจรรโลงสังคม เป็นหลักธรรมที่สร้างความสงบสุขสมานสามัคคีสร้างความเกื้อกูลกัน สร้างความผูกมิตรรักใคร่กลมเกลียว และเชื่อมสัมพันธ์กันของคนในสังคม ประกอบด้วย ทาน การให้ การแบ่งปัน ปิยวาจา การสื่อสารกันด้วยถ้อยคำที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น อัถตถจริยา การสร้างสรรค์สิ่งที่ดี มีคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม สัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน การร่วมกันทำงานตามหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบให้ดีที่สุด สมบูรณ์แบบที่สุดรวมถึงการสงเคราะห์ การดูแลเอาใจใส่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การส่งเสริมกันให้เกิดผลสำเร็จของงาน และสมานัตตตาคือ การประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย การไม่เลือกปฏิบัติ การรู้จักวางตนให้เหมาะสมตามเวลา สถานที่ และตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง การร่วมทุกข์ร่วมสุขระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และองค์กร

2. หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักพุทธธรรมสำหรับการสร้างความสมานฉันท์และความปรองดองในสังคมมี 6 ข้อ ที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติคืนความสุขให้แก่กันและกัน เรียกว่า สาราณียธรรม หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกันและกันหกข้อเพื่อปฏิบัติดังนี้

1) เมตตาโมกขกรรมเป็นความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความดีดีๆ การมองกันในเรื่องดี มีความหวังดี และปรารถนาดีรักและเมตตาต่อกัน คิดในสิ่งที่สร้างสรรค์ มองด้านบวกต่อกัน ไม่มีความอิจฉา ริษยา ไม่คิดอคติลำเอียง ก่อความพยายาบาท สร้างความโกรธแค้นเคืองกัน ให้โอกาสและให้อภัยต่อกันทุกเรื่องไม่ว่าจะหนักจะเบาแค่ไหน ความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข และเข้าใจผู้อื่นไม่เอาความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นใหญ่อย่างเดียว มีน้ำใจต่อบุคคลอื่น เมตตาโมกขกรรมนี้รวมไปถึงความอดทนอดกลั้นต่อความอาฆาตมาดร้ายบุคคลอื่นที่มีต่อตนเองด้วย

2) เมตตาวิจิตรกรรมการใช้คำพูดๆ ออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม ด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่ต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่างๆ ไม่พูดจาซ้ำเติมกันถากถางในยามที่มีใคร โดยเฉพาะคู่ชีวิต ฝ่ายตรงข้ามต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลัง แนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดด้วยความจริงใจต่อบุคคลอื่น ไม่พูดส่อเสียดบุคคลอื่นให้เกิดความเจ็บช้ำ

น้ำใจ ไม่ดูถูกคนที่ด้อยกว่าตนเองและไม่พูดให้คนอื่นเกิดความเข้าใจผิดจนทะเลาะกันพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเดียวนั่น

3) เมตตาทายกรรม การทำแต่ในสิ่งที่เป็นความดีต่อกัน ช่วยเหลือส่งเสริมกันทางด้านกำลังกายมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัณนิบาตคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่เสมอ ๆ มีความเสียสละต่อผู้อื่น ช่วยเหลือขวนขวายการงานในสิ่งที่ตนเองจะสามารถกระทำได้ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ทุกอย่าง รู้จักปกป้องและช่วยเหลือบุคคลอื่นเมื่อประสบภัย ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม มีความสำรวมระวังในอกุศลกรรมความไม่ดีทั้งหลายทางกาย และไม่ใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ

4) สาธารณโภคี การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ รู้จักแบ่งปัน บริจาคช่วยเหลือผู้ยากไร้ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความผาสุกของคนหมู่มากในประเทศ

5) สิลสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆอย่างเคร่งครัด เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจของตนข่มเหงรังแกผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆ ทั้งปวง มีความเคารพต่อกฎหมาย ระเบียบวินัย มีความเกรงอกเกรงใจและให้เกียรติต่อกัน ไม่ทำกระทำการล่วงละเมิดสิทธิอันเป็นของผู้อื่น

6) ทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกัน คิดในสิ่งที่ตรงกัน ประชุมมอญที่ต่างกลับมาให้ตรงกันด้วยการยอมรับในเหตุผล พุดจาหาข้อสรุปตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างไม่ถือเอาความคิดของตนเป็นใหญ่แต่เพียงฝ่ายเดียว ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองจะหาอะไรก็ควรปรึกษาหารือผู้ที่อยู่ร่วมกันใช้เหตุและผลร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง (ที.ปา.(ไทย) 11/317/257)

3. หลักศีล 5 แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมปัจจุบันที่ใช้หลักศีล 5 ในการแก้ปัญหาสังคม ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยแนวคิดพื้นฐานที่ว่า กระบวนการสร้างสันติภาพ ความปรองดองและสมานฉันท์บนฐานพุทธธรรมรากฐานของสันติภาพสามารถทำได้ด้วยการนำหลักศีล 5 ไปเป็นรากฐานของสันติภาพควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้างสังคมแนวราบ ได้แก่ การนำไปสู่วัฒนธรรมเชิงพุทธ ที่มีเมตตากรุณาเป็นฐาน ส่วนโครงสร้างในแนวตั้งรากฐานทางสังคมในรูปเจดีย์ที่มีฐานรากแน่นหนามั่นคงรองรับน้ำหนักและแรงเสียดได้ เช่นเดียวกับโครงสร้างทางสังคมประกอบด้วยระบบต่างๆ เช่น ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การเมือง เศรษฐกิจ สังคม กระบวนการยุติธรรม และระบบการศึกษา โดยมีโครงสร้างสังคมทั้งระดับจุลภาคและระดับมหัพภาค ลักษณะการเชื่อมโยงโครงสร้างและสถาบันทางสังคมให้ยึดโยงกัน โดยมีศีล 5 เป็นฐาน

ศีล 5 เป็นกระบวนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ปรากฏในสูตรต่างๆ ในจกักรัตนสูตร และอัครัญญสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความเป็นมาของศีลโดยเล่าถึงสภาวะทางธรรมชาติว่า เดิมทีนั้น มนุษย์อยู่กันอย่างสงบสุข โดยอาศัยการรู้จักประมาณตน ในเวลาต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวและการเบียดเบียนกัน การลักขโมยเป็นต้นก็เกิดขึ้น ความสงบสุขก็หายไป ฉะนั้นเพื่อให้คนในสังคมตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม กลัวบาปและมีความเอื้ออาทรต่อกันเป็นต้น พระเจ้าทัฬหะนิมิ จึงได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ไว้ว่า “พวกท่านไม่พึงฆ่าสัตว์ไม่พึงถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ไม่พึงประพฤติผิดในกามทั้งหลายไม่พึงกล่าวคำเท็จ ไม่พึงดื่มน้ำเมาจนบริโศตามเดิมเถิด” (ที. ปา. (ไทย) 11 /36/53.)

หลักธรรมทั้งสามนี้ เป็นธรรมภาคปฏิบัติหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา โอบอ้อมอารี วชิโรเราะ สงเคราะห์ประชาชน วางตนเหมาะสมเป็นหลักธรรมจะทำให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความปรารถนาดีและผูกพันใจต่อกันไว้ได้ (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2543)

สังคหวัตถุ 4 เป็น หลักธรรมอันเป็นเครื่องจรรโลงสังคม เป็นหลักธรรมที่สร้างความสงบสุขสามัคคีสร้างความเกื้อกูลกัน สร้างความผูกพันรักใคร่กลมเกลียว และเชื่อมสัมพันธ์กันของคนในสังคม ซึ่งประกอบด้วย ทาน คือ การให้ การแบ่งปัน ปิยวาจา คือ การสื่อสารกันด้วยถ้อยคำที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น อตถจริยา คือ การสร้างสรรค์สิ่งที่ดี มีคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม สัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน การร่วมกันทำงานตามหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบให้ดีที่สุด รวมถึงการสงเคราะห์ การดูแลเอาใจใส่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การส่งเสริมกันให้เกิดผลสำเร็จของงาน และสมานัตตตาคือ การประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย การไม่เลือกปฏิบัติ การรู้จักวางตนให้เหมาะสมตามเวลา สถานที่ และตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง การร่วมทุกข์ร่วมสุขระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และองค์กร

หลักสาราณียธรรม 6 คือต้นแบบของการสร้างความสามัคคี และเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จทั้งปวงมีพลังอันยิ่งใหญ่ที่สามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมทุกคนควรตระหนัก เอาใจใส่ และร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นให้มากที่สุด ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสหลักธรรมที่เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมเอาไว้ 6 ประการด้วยกันเรียกว่า **"สาราณียธรรม 6"** มีความหมายว่า หลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกันซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วยสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงพระประชวรไว้เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2549 แก่พสกนิกรที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ณ สีหบัญชรพระที่นั่งอนันตสมาคมพระองค์ทรงแนะนำให้คนไทยปฏิบัติตามธรรมเพื่อความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ ดังนี้

ประการแรกการที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน

ประการที่สองการที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และกับประเทศชาติ

ประการที่สามการที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผน โดยเท่าเทียมเสมอกัน

ประการที่สี่ การที่ต่างคนต่างพยายามนำความคิด ความเห็นของตนให้ถูกต้อง เทียบตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผล หากความคิด จิตใจ และการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกัน

หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องในพระราชดำรัสนี้ เรียกว่า “สาราณียธรรม” ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกันมีที่มาในพระไตรปิฎกที่ว่า “คิด พูด ทำด้วยเมตตา” สอดคล้องกับสาราณียธรรม 3 ข้อ คือ เมตตา กายกรรม คือ ทำด้วยเมตตา เมตตาวจีกรรมพูดด้วยเมตตา และเมตตาโมกขกรรม คิดด้วยเมตตา พระราชดำรัสว่า “การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน” ตรงหรือสอดคล้องกับสาราณียธรรมข้อ สาธารณโภคี แบ่งปันให้เท่าเทียมกัน “การที่ทุกคนประพฤติตนอยู่ในกรอบกติกาโดยเท่าเทียมกัน” ตรงกับสาราณียธรรมข้อ สีสสามัญญตาการมีศีลเสมอกัน “การที่ต่างคนต่างพยายามปรับความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องลงรอยเดียวกัน” ตรงกับสาราณียธรรม ข้อ ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นลงรอยกัน ในทางปฏิบัติตนตามหลักสาราณียธรรม จะเริ่มต้นด้วยทิฏฐิสามัญญตา คือปรับความคิดเห็นให้ลงรอยแบบเดียวกันว่า เราทั้งผองเป็นพี่น้องกัน มีพ่อหลวงคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์เดียวกัน แม้จะต่างศาสนากันแต่ก็เป็นคนไทยด้วยกัน เมื่อปรับความคิดเห็นได้อย่างนี้แล้ว เราก็จะเกิดความรู้สึกสามัคคี คิด พูด ทำต่อกันด้วยเมตตา เกื้อกูลแบ่งปันกันและกัน ปฏิบัติต่อกันตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันด้วยศีลสามัญญตา และปรับความคิดเห็นให้มีเหตุผลลงรอยเดียวกันมากยิ่งขึ้นด้วยทิฏฐิสามัญญตา

หลักศีล 5 มีลักษณะเป็นเหมือนยาที่ผู้ป่วยต้องเชื่อหมอ เชื่อในตัวยาและต้องรับประทานยาตามที่หมอสั่ง โรคจึงจะได้บรรเทาเบาลงและหายป่วยในที่สุด ศีล 5หาใช่เรื่องของการดลบันดาลแต่เป็นเรื่องของเหตุผลทั้งสุขและทุกข์ หรือเหตุแห่งความเสื่อมและเหตุแห่งความเจริญเสมือนเส้นทางสองสาย สายหนึ่งมุ่งไปสู่อันตราย และอีกสายหนึ่งมุ่งไปสู่ที่มีความสุขความเจริญความขัดแย้งวุ่นวาย และสันติภาพก็ทำนองเดียวกัน การใช้ศีล 5 เพื่อสถาปนาสันติภาพนั้น มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ เช่นองค์การทางศาสนาต้องสอนหรือให้การศึกษาในเรื่องพิษภัยหรือโทษของสิ่งเสพติดอย่างจริงจังและพยายามแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มุ่งไปแก้ปัญหาด้านครอบครัวสร้างระบบครอบครัวที่อบอุ่น ไม่แตกแยก ไม่ทอดทิ้งเด็กปัญหาเรื่องยาเสพติดจะลดน้อยลงหรือไม่ ในที่สุดสังคมต้องมีมาตรการส่งเสริมและร่วมมือกับองค์การทางพระพุทธศาสนาโดยให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชน คู่กับสถานศึกษา ลดสถานเริงรมย์แหล่งมั่วสุมรัฐต้องมีกฎหมายมาสนับสนุนและบังคับใช้ กฎหมายอย่างเคร่งครัด และเพิ่มโทษเกี่ยวกับการค้ายาเสพติดให้หนักขึ้น

สรุปว่า หลักธรรมทั้งหมดนี้ เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าทั้งทั้งหลายทั้งปวง สังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้คงจะมีความสุขสงบสุขและน่าอยู่มากกว่านี้ยิ่งนักพัฒนาการหรือมหิทัศน์เกี่ยวกับการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์บนฐานพุทธธรรม และการสร้างสันติภาพในมิติวิชาการผู้เชี่ยวชาญตะวันตกมี 6 ช่วงเวลา ดังนี้

1. การสร้างความปรองดองสมานฉันท์และสันติภาพ ที่ปราศจากสงคราม
2. การสร้างความปรองดองสมานฉันท์และสันติภาพ โดยการสร้างความสมดุลทางอำนาจทั้งระหว่างรัฐและภายในรัฐ
3. การสร้างความปรองดองสมานฉันท์และสันติภาพมีทั้งสันติภาพเชิงลบหรือการไม่มีสงครามและสันติภาพเชิงบวกคือการไม่มีความรุนแรงเชิงโครงสร้าง
4. การสร้างความปรองดองสมานฉันท์และสันติภาพแบบสตรีนิยม
5. การสร้างความปรองดองสมานฉันท์และองค์รวมแห่งสันติภาพแบบกาย่า (Gaia-peace) ที่ให้ความสำคัญกับสันติภาพระหว่างมนุษย์กับระบบสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ
6. การสร้างความปรองดองสมานฉันท์และองค์รวมแบบสันติภาพภายในและสันติภาพภายนอก

สรุป

ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ตลอดถึงการสร้างสันติภาพควร
จะเริ่มจากตนเองและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสันติภาพกระบวนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย ในการสร้าง
ความปรองดองสมานฉันท์และสันติภาพของคนในชาตินั้นทุกองคาพยพทุกภาคส่วนทุกองค์การ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งประชาชนทุกคนจะต้องร่วมกันขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ ประเทศไทย มีความสุข สงบ
สันติ เจริญทัดเทียมกับนานาชาติอารยะประเทศ การขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ของคนใน
ชาติด้วยมิติศาสนา เป็นแนวทางการดำเนินงาน เพื่อมรรควิธีหนึ่งไปสู่ความสำเร็จ โดยเริ่มต้นตั้งแต่ความเป็นมา
การกำหนดแผนการ การวางยุทธศาสตร์ การสร้างแผนภูมิการดำเนินงาน การดำเนินการตามโครงการและ
กำหนดขั้นตอน พร้อมการรายงานติดตามผล การสร้างแบบการรายงาน การสร้างเงื่อนไขการปฏิบัติ การวาง
แนวทางเพื่ออำนวยความสะดวกให้ทำได้ โดยการสร้างคู่มือปฏิบัติงานที่สร้างความเข้าใจได้ง่ายสามารถปรับ
ประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบท ทางสังคม จะเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านความปรองดองสมานฉันท์ และ
สันติภาพได้อย่างเป็นระบบบนฐานพุทธธรรม สอดคล้องกับสังคมในโลกปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์
เต็มไปด้วยความไร้ระเบียบกฎเกณฑ์ (Chaos) และเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยสภาวะพื้นฐานของบุคคลที่มีความ
ความแตกต่าง และหลากหลาย เช่น ค่านิยม ทัศนคติ ภาษา ศาสนา ความต้องการ ผลประโยชน์ และกลุ่มชาติ
พันธุ์ ด้วยความแตกต่างของบุคคลผนวกเข้ากับความพยายามที่จะดำรงและรักษาความเป็นอัตลักษณ์
(Identity) ของตนเองเอาไว้ จึงเกิดความไม่สมดุล ไม่เข้าใจกัน ซึ่งเป็นปฏิกิริยาแห่งความไม่พอใจซึ่งกันและกัน จน
ในที่สุดลุกลามเกิดเป็นสถานการณ์ของความขัดแย้งได้ เพราะการอยู่ร่วมกันของคนเป็นจำนวนมากในสังคมนั้น
ย่อมจะต้องมีความขัดแย้งหรือมีการกระทบกระทั่งเกิดขึ้นบ้างเป็นสิ่งที่สามัญปกติทั่วไป แม้ว่าในสังคมนั้นๆ จะมี
กฎ กติกา หรือระเบียบวินัยไว้คอยควบคุมก็ตาม ความขัดแย้ง การกระทบกระทั่งก็ย่อมจะมีขึ้นได้เสมอ ซึ่ง

ปัญหาความขัดแย้งนั้นจำเป็นต้องหาทางหรือวิธีการที่จะต้องจัดหรือแก้ไข ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะก่อให้เกิดความผาสุกกับสังคมมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *แนวทางการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติด้วยมิติศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2544). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เบรนต์อาร์. เนลสัน. (2548). *ความคิดทางการเมืองตะวันตก*, สมนึก ชูวีเชียร แปล. กรุงเทพมหานคร: เอ็มแอลครีเอชั่น.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2550). *สร้างสันติ ด้วยมือเรา: คู่มือสันติวิธีสำหรับนักปฏิบัติการไร้ความรุนแรง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พวงทอง ภาวครพันธุ์ และ สุรัตน์ โหระชัยกุล. (2548). *ทัศนคติของคนไทยต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคม*. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2548. เรื่อง *สู่สังคมสมานฉันท์*. โดย มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงแรงงาน และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 26-27 พฤศจิกายน 2548 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ฮิลล์ จอมเทียน ชลบุรี, อัดสำเนา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โยฮัน กัลปิตุง. (2550). *การเปลี่ยนแปลงขับเคลื่อนความขัดแย้งด้วยสันติวิธี*. เตชา ตั้งสีฟ้า แปล. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). *ความขัดแย้งการบริหารเพื่อความสำเร็จ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ ลิฟ เพลส.